

Териториален план за справедлив преход за 2021 г.

Заглавие	Териториален план за справедлив преход на област Стара Загора и прилежащи общини
Версия	3.0
Настоящ възел	Balgarija
Коментари	-

Програмна(и) версия(и) за този териториален план за справедлив преход

CCI	Заглавие	Версия	Статус	Решение на Комисията
2021BG16FFPR003	Development of Regions	2.2	Приети от ЕК	C(2023)9266

Съдържание

Териториален план за справедлив преход - 3. Териториален план за справедлив преход на област Стара Загора и прилежащи общини (3.0).....	3
1. Представяне на процеса на преход и определяне на най-силно засегнатите територии в рамките на държавата членка.....	3
2. Оценка на предизвикателствата, които създава преходът за всяка една от определените територии	6
Територия: Област Стара Загора и общините Нова Загора, Ямбол, Симеоновград, Харманли, Тополовград, Димитровград, Хасково, Елхово, Сливен и Тунджа	7
2.1. Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.	7
2.2. Нужди от развитие и цели до 2030 г. с оглед постигане на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.	10
2.3. Съгласуваност с други релевантни национални, регионални или териториални стратегии и планове	12
2.4. Предвидени видове операции.....	13
3. Механизми за управление.....	18
4. Специфични за програмата показатели за краен продукт или за резултат.....	20
Обосновка на необходимостта от специфични за програмата показатели за краен продукт или за резултат въз основа на предвидените видове операции	20
Таблица 1. Показатели за крайния продукт	21
Таблица 2. Показатели за резултатите.....	21

Териториален план за справедлив преход - 3. Териториален план за справедлив преход на област Стара Загора и прилежащи общини (3.0)

1. Представяне на процеса на преход и определяне на най-силно засегнатите територии в рамките на държавата членка

Позоваване: член 11, параграф 2, букви а) и б), член 6

1.1. Интегрираният план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) за 2021 – 2030 е основния документ, в който се определят целите и мерките на националната политика в контекста на амбицията на ЕС да бъде климатично неутрален до 2050 г. Освен него се разработва и Стратегия за устойчиво енергийно развитие на България до 2030 г. с хоризонт до 2050

Амбицията в ИНПЕК трябва да бъде актуализирана средата на 2024, с намерение проект на план да бъде подготвен 2023 г., за да се ускори преходът към климатична неутралност и да се засили устойчивостта на енергийната система в съответствие със Закона за климата, пакета „Подготвени за цел 55“ и REPowerEU. Ще бъде взета предвид и оценката на окончателния ИНПЕК, направена от ЕК през февруари 2021 г. Следва да се положат специални усилия в областта на възобновяемата енергия, енергийната ефективност, енергийната сигурност и ограничаването на емисиите на парникови газове, за да се обосноват избраните пътища за преход до 2030 г. и до 2050 г., както и за да може същите да се интегрират, когато е уместно, в петте измерения на актуализирания ИНПЕК.

Предвидените пътища за енергиен преход отчитат и Плана за възстановяване и устойчивост на България (ПВУ), съгласно който производството на ел. енергия от въглища трябва да бъде преустановено най-късно до 2038 г.

Приемането на Пътна карта за климатична неутралност, одобрена с резолюция на Народното събрание (НС) и определяне на окончателната дата за спиране на въглищата най-късно до 2038 г., е ключов ангажимент по етап 114 от ПВУ (15837/23 ADD 1).

За да обсъди цялостния път до 2026, до 2030 и след това до 2038, през 2022 е създадена Комисия за енергиен преход (КЕП). Докладът на КЕП е финализиран през септември 2023 г. (виж Анекс 2) и е одобрен с РМС №618/13.09.2023 г.

Очакван процес на преход към неутрална по отношение на климата икономика:

Прогноза за търсенето на ел. енергия: В съответствие с целта за декарбонизация на търсенето на ел. енергия в Европа, се предвижда нарастване на търсенето на ел. енергия до 2050 г. поради електрификация на отоплението, транспорта и промишлеността, както и производството на зелен водород.

Прогноза за мощностите и производството:

До 2026 г. новите ВЕИ мощности ще се увеличат с 3,5 GW, в резултат на което ВЕИ мощностите ще достигнат общо 5,2 GW и системите за съхранение (батерии) могат да достигнат 1 GW.

До края на 2026 г. се очаква намаление на инсталираните въглищни мощности съгласно декларираните намерения за инвестиции в нискоемисионни технологии от ключови оператори на инсталации и спрямо мерките в ПВУ, по които България ще поиска промени, включително добавяне на глава за REPowerEU. Това взема предвид включително приетите на 17.11.2023 г. промени в Закона за енергетиката във връзка с дългосрочните договори за изкупуване на ел. енергия. Съгласно чл. 93а, такива договори, включително споразумения за продължаване срока на действащи договори, не могат да се сключват, а производители, които са се възползвали от такива договори, не могат да получават нова държавна помощ за подпомагане на производството от въглища. Съответно след изтичането на дългосрочните договори на Марица Изток 1 (2026 г.) и Марица Изток 3 (март 2024 г.) всички централи използващи въглища ще продават произведената ел. енергия единствено на свободния пазар и ще бъде необходимо да заплащат самостоятелно пълната стойност на квотите за въглеродни емисии.

До 2030 наличните мощности, използващи лигнитни въглища е планирано да бъдат до

1.6GW. ВЕИ мощностите ще бъдат доразвити като инсталираните мощности ще достигнат 7.5 GW, вкл. офшорна вятърна енергия и системи за съхранение на енергия с капацитет от 1.6 GW.

До 2035 г. може да бъде поддържан капацитет от 1 GW мощности, използващи лигнитни въглища, за обезпечаване на критичните нужди за осигуряване на националния електроенергиен баланс при различни климатични и геополитически сценарии, доколкото това е възможно съгласно секторните правила и правилата за държавна помощ. Това намерение не предопределя резултата от всяко решение, което ще бъде взето в това отношение до и по това време. Междувременно се очаква капацитетът на ВЕИ да надхвърли 10 GW към посочената година с включени офшорни вятърни електроцентрали с капацитет от 1,5 GW, както и системи за съхранение.

Не се очаква въглищните мощности да имат значима роля в енергийния микс на България след 2035 г. Добивът на въглища ще следва посочения по-горе процес на намаляване.

Тези прогнози за въглищния капацитет на национално и регионално ниво, вкл. постепенното спиране на въглищата най-късно до 2038 г., ще подкрепят актуализирания ИНПЕК.

Актуализацията на Пътната карта за климатична неутралност, базирана на доклада на КЕП ще вземе напълно предвид тези прогнози за развитието на въглищните мощности на национално и регионално ниво, вкл. постепенно спиране на въглищата най-късно до 2038 г. Съгласно ПВУ, след решението на НС от 6.10.2023 г. и предварителната оценка на Европейската комисия за него, българските власти са в процес на актуализиране на Пътната карта към климатична неутралност, за да гарантират съответствие с изискванията на етап 114 от ПВУ най-късно до края на първото тримесечие на 2024 г. Ревизираната Пътна карта ще бъде представена за одобрение от парламента. Тези ключови документи допълнително ще усилят процеса на преход, описан в ТПСП.

Развитието на българския производствен микс позволява да се поддържа нетният експортен баланс на България през целия хоризонт.

Намаляване на въглеродните емисии и прогноза за разходите на електроенергийната система: С нарастващата роля на производството на ел. енергия от нискоемисионни източници, в прехода се **очаква 80% намаление на емисиите на CO₂ в енергийния сектор до 2030 г. в сравнение с 1990 г. (35 млн. тона емисии към базовата година)** и над 90% намаление на емисиите на CO₂ в енергийния сектор от 2035 г. нататък.

Енергийният преход се предвижда като структуриран процес, който се развива постепенно през годините главно до 2030 г., като дейностите по поетапното преустановяване на производството на енергия от въглища ще бъдат завършени до 2038 г. Окончателната дата за поетапно спиране на въглищата обаче все още предстои да бъде официално определена от Народното събрание в съответствие с изискванията на етап 114 от ПВУ.

Предвижда се своевременно развитие на заместващи базови мощности, съпътстващо постепенното намаляване на производството на електроенергия от въглища.

За да подкрепи горепосочения процес на преход към климатично неутрална икономика, ПВУ концентрира 57,5 % от финансовите ресурси за зеления преход и мерки за трансформация в подкрепа на цели в областта на климата до 2026 г. По-специално, реформите и инвестициите включват намаляване на въглищата най-късно до 2038 г. и същевременно утрояване на капацитета на ВЕИ в страната до 2026 г., подкрепено от нови системи за съхранение на енергия и подкрепа за пилотни проекти за зелен водород. Паралелно е предвиден ресурс за подпомагане на дигитализацията и развитието на електропреносната мрежа, в подкрепа на интегрирането на новите ВИ и системи за съхранение. Планът предвижда инвестиции в размер на 1,3 млрд. евро в областта на ВЕИ, съхранението на ел. енергия и капацитета на междусистемните връзки, както и близо 1 млрд. евро за енергийно ефективно обновяване на сградния фонд. Инвестициите в прехода ще бъдат допълнително подкрепени от ФСП. Рамката за разработване на планове за справедлив преход, вкл. създаването на качествени работни места, преобразуването на работни места и очакването на подходящо финансиране, е предоставена в ТПСП.

1.2. Териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати

Постигането на целите на България в изпълнение на Европейската зелена сделка и климатична

неутралност до 2050 г. ще бъдат съпроводени с предизвикателства на прехода и критично социално-икономическо въздействие по отношение на декарбонизацията и трансформацията на електроенергийния сектор. Важно е уязвимостта на идентифицираните области да бъде надлежно разгледана от гл.т. на засегнатите заинтересовани страни и територии

В Приложение Г към доклада на България за Европейския семестър за 2020 г. са посочени 2 региона като най-силно засегнати от прехода към климатична неутралност - Стара Загора и Кюстендил. При преговорите, по искане на България ЕК включи и Перник, като признава, че тези 3 области са потенциално най-уязвими от прехода като ключови зони на концентрация на местния въгледобив и производството на енергия от въглища, както и на свързаната с тези дейности икономическа структура.

За идентифициране на най-засегнатите територии, независим изпълнител извърши анализ през 2021 г. по проект, управляван от ГД Реформи на ЕК.

Анализът прави преглед на 6-те региона (NUTS 2), 28 административни области (NUTS 3) и съставлящите ги общини. Избрани и анализирани са основните показатели, пряко свързани със засегнатите работни места в промишлените предприятия, свързани с изкопаеми горива:

- Система за търговия с емисии от енергийните отрасли;
- Добив на въглища;
- Производство на енергия.

Сравнителният анализ на демографските данни, профила на икономиката, брутната добавена стойност (БДС) и засегнатите работни места показва, че 3-те области са изправени пред общи тенденции и предизвикателства (обезлюдяване, застаряващо население, доминиране на МСП), но с различен мащаб.

Оценката за Стара Загора, Кюстендил и Перник идентифицира засегнатите територии в следните категории:

- общини с находища на въглища (лигнитни или кафяви) и минни дейности;
- общини с ТЕЦ на въглища;
- общини донори на пътуваща работна сила.

Област Стара Загора е определена като най-засегната от прехода, тъй като 4 въглищни ТЕЦ и мини са разположени на територията ѝ. Относно потенциално засегнати работни места също е водеща.

Водещата позиция на Стара Загора по БДС се дължи на енергийния комплекс Марица Изток, което показва структурната роля на въгледобивната промишленост в икономиката на областта.

Прекратяването на дейността на въглищните мини и ТЕЦ засяга територия, надхвърляща границите на конкретните общини, в които са разположени ТЕЦ. Общините донори на работна сила също ще понесат социално-икономическите последици от прехода.

През 2020 г. енергийните/добивните предприятия привличат работна ръка от области: Стара Загора – 8,2 х.; Хасково – 1,5 х.; Сливен – 0,9 х.; Ямбол – 0,6 х.; други – 0,1 х.

Тези общини предоставят общо 11,1 х. служители (97% от общата потенциално пряко засегната работна ръка).

Енергийният комплекс Марица Изток е териториална комплексна система, излизаща извън административните граници на област Стара Загора на ниво NUTS 3.

Процесът на постепенно прекратяване на производството на енергия от въглища в Марица Изток не е започнал, докато в областите Кюстендил и Перник вече се осъществява. По-конкретно, до 2026 г. се очаква около 1.6 GW мощности, използващи лигнитни въглища за производство на ел. и топлинна енергия в Стара Загора поетапно да бъдат изведени от експлоатация, съгласно получена информация от страна на ключови оператори на инсталации, ако успешно реализират инвестиционните си намерения за нискоемисионни технологии извън подкрепата по ФСП. Това вкл трансформация на 700 MW въглищни мощности в системи за съхранение и

електропроизводство с алтернативна горивна база (биомаса). Очаква се 900 MW въглищни мощности да бъдат заместени от около 700 MW съвременни газови мощности (ФСП не подкрепя такива дейности). В същия период се очаква ВЕИ мощностите в Стара Загора да достигнат 1 GW.

В заключение, процесът на справедлив преход обхваща цялата територия на Ст. Загора. Там най-засегнатите общини са Раднево и Гълъбово, заедно със Стара Загора. Освен това „Марица Изток“ (който включва 4 ТЕЦ – „Ей И Ес Марица Изток I“, „Марица Изток 2“ ЕАД, „Контур Глобал Марица Изток 3“ АД, „Брикел“ ЕАД и „Мини Марица-изток“ ЕАД) събира пътуващи от области – Ямбол, Сливен и Хасково.

Най-засегнатите територии в ЮИР са:

Територии с находища на лигнитни въглища и минни дейности:

- Област Стара Загора - общини Раднево, Гълъбово;

- Област Сливен - община Нова Загора.

Територии с ТЕЦ-ове, захранвани с лигнитни въглища:

- област Стара Загора - община Гълъбово, ТЕЦ AES 1 (700 MW), ТЕЦ „Контур Глобал Марица Изток 3“ (908 MW); „Брикел“ ЕАД (200 MW), ТЕЦ „Марица Изток 2“ (1620 MW);

- област Сливен - община Нова Загора (част от производствените мощности на ТЕЦ „Марица Изток 2“).

Територии, на които са разположени ТЕЦ-овете за топлинна енергия - Димитровград (област Хасково), Сливен (област Сливен), Гълъбово (област Стара Загора) и Казанлък (област Стара Загора).

Територии-донори (общини) на пътуваща работна сила:

Стара Загора, Раднево, Гълъбово, Нова Загора, Тополовград, Харманли, Ямбол, Симеоновград, Хасково, Димитровград, Сливен, Елхово, Любимец, Казанлък, Велинград, Свиленград, Тунджа, Кърджали, Мъглиж, Гурково, Опан, Чирпан, Николаево, Павел баня, Ивайловград, Маджарово, Минерални бани, Стамболово, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Стралджа, Котел, Твърдица, Ракитово, Смолян.

Област Кюстендил е най-уязвима от гледна точка на социално-икономически и демографски тенденции, тъй като постепенното преустановяване на добива на въглища и производството на енергия от въглища може да се проследи до последните 20г. Междувременно не се планират нови работни места и икономически дейности. В Кюстендил най-засегнати са общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил. Териториалното разпределение на пряко засегнатите работни места е разнообразно на общинско ниво в Кюстендил – най-много са засегнатите работни места в общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил, докато останалите общини в областта са засегнати в по-малка степен.

Териториалното разпределение на пряко засегнатите работни места на общинско ниво в **Перник** е съсредоточено в община Перник, а другата засегната община по отношение на схемата за търговия с емисии (СТЕ) е Радомир.

Спирането на въглищните мини и ТЕЦ засяга територия, излизаща извън границите на отделните общини. Общините, които са донори на работна сила, също поемат социално-икономическите ефекти от прехода.

Детайлно описание на най-засегнатите територии в ЮЗР е представено като допълнителна информация в раздел 1.2 на Анекс 1.

2. Оценка на предизвикателствата, които създава преходът за всяка една от определените територии

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в)

Територия: Област Стара Загора и общините Нова Загора, Ямбол, Симеоновград, Харманли, Тополовград, Димитровград, Хасково, Елхово, Сливен и Тунджа

2.1. Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в)

Ключовите икономически дейности в региона са ТЕЦ и съпътстващите ги услуги. Икономическата структура е представена от производство, строителство, търговия.

Енергийния комплекс Марица Изток (МИ) включва:

1. *Мини Марица-изток* - най-голямото дружество за добив на лигнитни въглища. Експлоатира 3 рудника в община Раднево (Трояново-1 и Трояново-север) и община Гълъбово (част от Трояново-1 и Трояново-3). Експлоатира лигнитния басейн Марица Изток и има водеща роля в енергийния баланс на национално ниво. Мините осигуряват въглища за ТЕЦ Ей И Ес Гълъбово, ТЕЦ Марица Изток 2, ТЕЦ Марица Изток 3, както и за фабриката за брикети и ТЕЦ Брикел.
2. *ТЕЦ Марица изток 1* - ТЕЦ Ей И Ес Гълъбово, над 350 работни места. Годишно използва средно над 5 млн. т въглища и е с мощност 700 MW.
3. *ТЕЦ Марица изток 2* - над 2300 души. Годишно използва средно 13,7 млн. т въглища и е с мощност 1620 MW
4. *ТЕЦ Марица изток 3* - ТЕЦ Контур Глобал Марица Изток 3, над 400 души, мощност 908 MW
5. *Фабрика за брикети и ТЕЦ Брикел* - 1280 работници, инсталирана електрическа мощност 200 MW.

Добивът на въглища и производството на енергия от тях в региона все още се осъществява с пълния капацитет на 4ТЕЦ-а, които се захранват изцяло от находищата, експлоатирани от местни минни компании. Местната специфика на заетост в минните дейности, производството на енергия от въглища и различни съпътстващи дейности ще бъдат изправени пред значително въздействие от прехода

Икономиката е специализирана и в производство на военно оборудване, хранително-вкусова промишленост, електроника, СПА туризма, търговия на дребно, металообработване и каучукова промишленост. През 2019 г. делът на заетите е най-висок в секторите С, G и В

Стара Загора е сред 5те области с най-ниски нива на безработица и е 1-во място в региона.

Преходът към неутрална икономика в Стара Загора може да засегне до 80% от работните места в минните и енергийните предприятия, добиващи и използващи въглища. Социалния ефект ще бъде допълнително разширен от броя на непряко засегнатите членове на семействата (> 80 хил. души) и непряко засегнатите работни места (> 22 хил. или 80% от общия брой непряко засегнати работни места). Може да се очаква по-голяма част от работещите в добива на въглища и производството на енергия от тях да се пренасочат към работни места в промишления сектор. Стара Загора разполага с високообразована работна сила (**виж допълнителната информация за раздела на Анекс 1**).

Затихващи и трансформиращи се сектори

Въгледобивните дейности, производството на енергия от тях (вкл. електрическа и топлинна енергия, пара), доставка на специализирано минно оборудване и спомагателни дейности в минното дело се считат за *затихващи сектори*. Промяната на дела на заетостта ще се изразява в реструктуриране от сектори В и D към други дейности, което ще доведе главно до създаване на нови работни места и до климатично неутрална икономика. Такива дейности и сектори ще бъдат напр. веригата за доставка на фотоволтаични панели (от сглобяване до рециклиране), електрическо оборудване и технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, електролизьори за водород, допълнително оборудване за

водород - тръби, клапани, автоматизация, оборудване за съхранение на електроенергия, инструменти, резервни части. Сега по-голямата част от 2 вида оборудване – за добив на въглища и ВЕИ – основно се внася.

От друга страна трансформиращите се сектори са тези които ще могат да променят дейността си и да се адаптират към неутрална икономика

- Производство на чиста енергия от ВЕИ и подпомагане на разработването на зелен водород
- Производство, дистрибуция, поддръжка и рециклиране на устройства за съхранение на енергия
- Доставчици на специализирани инсталации за производство на електроенергия, машини, оборудване, софтуер и части
- Подкрепящи дейности за производство на чиста енергия, напр. преквалификация, повишаване на квалификацията, дейности в областта на кръговата икономика, на база нуждите на развитието на бизнеса и във връзка с мерките за регионално икономическо развитие и със съдействието на синдикатите и др

Очаквани загуби на работни места и нужди от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за умения

Числените показатели за засегнатия персонал е индикативно. Очакваното въздействие върху заетостта във въгледобива и производството на енергия от въглища осигурява приблизително 8-10% средногодишно намаление на преките и непреки работни места до 2030 което налага създаване на алтернативи за засегнатите лица. След 2030г се очаква постепенно намаляване на заетостта в мините и електроцентралите, работещи с въглища, в съответствие с окончателното преустановяване на производството на енергия от въглища до 2038г, което ще наложи допълнителни усилия за осигуряване на качествена алтернативна заетост и спазване на принципа „никой да не бъде изоставен“.

Въздействието върху местния пазар на труда ще бъде значително, тъй като минният и енергийният сектор са структуроопределящ икономически сектор и работодател. За Ст. Загора като референтни точки са взети - 2030 (намаляване на емисиите от въглищни ТЕЦ) и 2038 (най-късната дата за приключване на поэтапното извеждане от експлоатация), за да бъдат приведени в съответствие с очакваните промени, описани в т. 1. През 2030 най-малко 12 хил (според анализа на PwC) алтернативни работни места е нужно да бъдат открити в др сектори поради намаленото използване на въглищните ТЕЦ.

До 2038 се очаква да бъдат създадени още поне 15хил нови работни места в други икономически сфери с постепенния напредък на енергийния преход до окончателното извеждане от експлоатация на въглищните централи.

Създаването на алтернативни възможности за качествена заетост е от ключово значение.

Приоритетът е да се реализират инвестиции с дълготрайна стойност и работни места и се признават от социалните партньори като важен принос в прилагането на стратегии за справедлив преход на нова индустриализация, основана на най-добрите налични технологии.

Благоприятната структура на уменията на работната сила следва да се запази и доразвие чрез постепенно премахване на интензивните на емисии икономически сектори и преминаване към предприятия, изискващи високо и средноквалифицирани служители. Добивът на въглища и производството на енергия от тях включват служители с умения, свързани с индустрията в районите, които трябва да се преквалифицират и да повишат квалификацията си, за да отговорят на нуждите на бъдещата икономика в резултат на процеса на преход.

Новите умения трябва да са свързани с чиста енергия и ЕЕ, фотоволтаични панели, електрическо оборудване и технически елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, хидролизатори за производство на водород, допълнително оборудване за водород, геотермално оборудване – тръби, клапани, автоматизация, оборудване за съхранение на електроенергия, инструменти, резервни части.

Следва да се подкрепят др активни икономически сектори, за създаване на нови работни места и прилагане на мерки за декарбонизация - производство на чиста енергия и мерки за ЕЕ, инсталиране

на оборудване с по-голям капацитет и намаляване на емисиите на парникови газове, като същевременно се подкрепя цялостната диверсификация на икономическата дейност.

Възможности за развитие

Интегрираният план за управление на комплекса Марица-изток, който се изготвя, ще включва цялостен анализ на конкурентните предимства на региона, включително човешкия капитал, инфраструктурата и терените и ще идентифицира новите икономически дейности, които най-добре ще отговарят на съществуващите предимства на региона, като се вземат предвид както държавните ТЕЦ, така и капацитетът на частните оператори.

Очертаният сценарий за преустановяване използването на въглища ще доведе до следните технологични, икономически, системни и организационни аспекти които ще намерят отражение при разработването на интегриран план за управление на комплекса Марица Изток.

Мерките за възстановяване и рекултивация в комплекса МИ следват най-добрите технологични практики във всеки етап от дейностите.

Според подхода „Справедлив преход за всички“, разработен от СБ, възстановяването и използването за друго предназначение на земята е дълъг процес, целящ безопасно и отговорно закриване и възстановяване на въглищни мини. В периода до 2027 г. ще се планират поредица от мерки, вкл в синергия с национални такива, за ускорено затихване на минните дейности, прилагайки най-добрите практики за опазване на околната среда. Тези дейности са основна отговорност на минната компания. В периода след 2027г добивът на въглища ще се извършва успоредно с дейности по възстановяване и рекултивация на земите

Като се има предвид принципът „замърсителят плаща“, минната компания ще остане изцяло отговорна за първоначалните възстановителни дейности, но заради необходимото ранно прекратяване на дейностите по добив на въглища, бизнес моделът ще бъде преразгледан и ще бъде осигурена частична финансова подкрепа за по-сериозно деградирали земи, където новите (входящи) инвестиции от частния сектор биха имали ограничен или никакъв интерес от възстановяването и използването за друго предназначение на избрани терени земя или активи от общия инвентар. Управление от публичния сектор, вместо пълно възстановяване, може също да се изисква, когато инвестиционните нужди надхвърлят наличните в момента средства, в който случай основното възстановяване и последващи грижи ще се считат за достатъчни, докато не бъдат осигурени нови инвестиции от частния сектор.

Националните планове за развитие на производството на електрическа енергия разглеждат 3 стълба – нови ВЕИ мощности и системи за съхранение, междусистемни връзки и нови ядрени мощности. Намаляването на производството на електроенергия от въглища се очаква да бъде съпроводено със заместване с нови мощности

Преназначените за добив земи и др. активи ще бъдат частично използвани за развитие на нови мощности и промишлени дейности, вкл свързани с водородната икономика. Един от основните набори от мерки при преустройството на минните земи е насочен към развитието на нови големи ВЕИ – предимно фотоволтаични мощности, включително извън мрежата, съчетани с електролизьори, както и развитие на системи за съхранение.

Финансирането на този елемент от плана за справедлив преход ще даде възможност за най-ефективни и технологично обосновани интервенции в районите на въгледобив. Финансирането чрез ПВУ и 3те стълба на Механизма за справедлив преход следва принципите за открит и конкурентен подбор. Също така се очаква големите предприятия да играят значима роля в енергийния преход и индустриализация заедно с МСП.

Общата концепция за базирана на активи трансформация на региона, използвайки земя, инфраструктура и умения, се разглежда като най-подходящото решение за успешния преход. Предвижда се разработване на интегриран план за управление на МИ с цялостен анализ на конкурентните предимства на региона, вкл човешкия капитал, инфраструктура и площи на ММИ.

Планираното заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и др промишлени дейности ще повлияе значително на системата за управление на добива, което

включва ограничаване и затваряне на оперативни блокове за по-кратки от планираните периоди на работа. Такова ранно ограничаване на планове за добив изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, които трябва да бъдат осигурени от квалифициран персонал и с финансова подкрепа, за да се избегнат неблагоприятни въздействия върху околната среда.

Във тази връзка Стара Загора има огромен потенциал за преход, основан на интегрирана трансформация на активи, което би позволило запазването на енергийния му профил, качество на заетостта и добавена стойност на регионален принцип чрез реализиране на широкомащабни инвестиции и нови индустрии с висока добавена стойност в областта на чистите технологии, използващи потенциала на наличната инфраструктура, човешки капитал и земя. Освен това наличието на развита образователна инфраструктура, вкл. Тракийски университет и регионален капацитет (Институт за устойчив преход и развитие, АРИП) правят Стара Загора перспективен регион за НИРД и иновации в областта на нови чисти технологии, изграждане на модел на активно участие на местни заинтересовани страни в процеса на управление и осъществяване на прехода.

Комплекса МИ ще се нуждае от промишлена конверсия и технологично пренасочване към др енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии, за да функционира като енергиен комплекс. Трябва да се въведат в експлоатация значителни ВЕИ мощности на цялата територия на страната. Такива мощности, вкл. слънчева, вятърна, геотермална, водородна и др. технологии, трябва да бъдат изградени/произведени бързо и присъединени към мрежата. Рекултивирани големи терени и тези с променено предназначение, са възможност за изграждане на такъв нов енергиен капацитет. В национален мащаб (вкл. в засегнатите региони) трябва да се определят приоритетни зони за изграждане на ВЕИ при опростени процедури. Пътуващите работници ще имат възможност да се пренасочат към нови работни места - текущата структура на работната сила, наета в сектори Б и Г, предоставя възможност за пренасочване към нови промишлени дейности (изискващи предимно средноквалифициран персонал).

Виж допълнителната информация за този раздел в Анекс 1.

2.2. Нужди от развитие и цели до 2030 г. с оглед постигане на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква г)

Преходът към въглеродно неутрални сектори чрез трансформация на активи ще позволи използване на наличните регионални активи, вкл. голямата консолидирана площ земя и най-развитата електропреносна мрежа в страната, високите технически умения на работната сила, транспортна инфраструктура, стратегическо местоположение. Тези активи трябва да помогнат на региона да се превърне във въглеродно неутрален индустриален център.

Регионът трябва да предприеме стъпки за намаляване зависимостта от източниците на емисии на парникови газове. Чистите технологии и чистата енергия са определени като подходящи дейности за развитие, които също допринасят за постигането на целта за декарбонизация – нисковъглеродна устойчива мехатроника, химическа промишленост и производство на материали, ИКТ, селско стопанство, туризъм, производство и съхранение на електроенергия, рециклиране, услуги за ЕЕ и решения за устойчива мобилност.

Според Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България през 2030 г. делът на възобновяемата енергия в енергийния микс на България трябва да нарасне до 27,09% от брутното крайно потребление на енергия. ВЕИ капацитетът нараства експоненциално и България реши да увеличи амбициите си за ВЕИ. Базираното на въглища електричество (за енергийна употреба) вече постепенно се заменя с възобновяемо електричество. Остатък от ВЕИ или допълнителен капацитет на място (в комбинирани инсталации) ще се използва за възобновяемо производство на водород.

За да се постигнат тези цели, за големите предприятия (ГП) и МСП трябва да има различен тип подкрепа.

- В процеса на преход ще се разчита на уменията на заетите в мините и ТЕЦ (вкл. ММИ) като се използват най-добрите практики от други региони в страни-членки на ЕС за планиране и изпълнение на подготвителни дейности за нови икономически дейности (вкл. развитие и изграждане на инфраструктура, нови инвестиции за производство на енергия от ВЕИ, съхранение и др) след рекултивация на площите в рудниците от ММИ, съгласно договора за концесия. Заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и други промишлени дейности изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, за което са необходими квалифициран персонал и финансова подкрепа.
- Инвестициите в МСП следва да се съсредоточат върху създаването на нови работни места, ресурси и продукти, базирани на кръгова икономика, широко използване на ВЕИ и изграждане на капацитет за цифровизация, развитие на цифрови иновационни хъбове, роботизация и преквалификация на работната сила. Секторите C10-C12, C26 и C20 са с по-нисък ръст на заетост, но с голяма средна заетост, генерирана от едно МСП, което показват предимно средни предприятия. Те са определени като сектори с висок потенциал, които могат да бъдат приоритетно подкрепени, за да се стимулира предимно средносрочното икономическо развитие и диверсификация, като по този начин се укрепи устойчивостта. Подкрепата за МСП трябва да бъде насочена към дружества с потенциал да разпространят своя растеж сред др местни дружества като това ще е основния двигател за създаване на работни места. Въпреки това потенциалната разлика в заетостта е значителна и подкрепата само за МСП няма да е достатъчна, за да замени загубата на работни места в резултат на прехода, следователно за Ст. Загора е необходима подкрепа за големите предприятия
- Инвестициите в ГП ще са върху дейности, гарантиращи бързо създаване на нови работни места в отрасли, подкрепящи цялостния преход към нисковъглеродна икономика и насочени към нови енергийни технологии. Фокусът ще бъде върху индустриалния сектор - производство на съоръжения за съхранение на енергия и промишлени стоки с чисти технологии, компоненти за новите чисти технологии. Крайтъгълен камък ще бъде предоставянето на стимули за привличане и създаване на ГП, които да заместят икономическите дейности в региона, основани на въглищата. ВЕИ (фотоволтаици, вятър, зелен водород, геотермална енергия и биометан) и съоръженията за съхранение са подходящ вид заместващо производство, което да бъде разположено на мястото на настоящото производство на въглища или в близост до него (напр. на мястото на рекултивирани земи от рудниците за лигнитни въглища), което да запази местните характеристики на работната сила и моделите на придвижване и да запълни недостига на работни места, които не могат да бъдат осигурени от МСП. Това ново производство ще има и предимството да допринесе за широкомащабния енергиен преход в България като осигури инфраструктура за съхранение и капацитет за чиста енергия.

Ст. Загора е от най-подходящите области за наземни фотоволтаични инсталации (с кумулативен техн. потенциал за производство на 15-20GW), тъй като 1/4 от площта на минния комплекс е рекултивирана и тези площи не влизат в конфликт със земеделски земи и защитени територии. Насърчаване развитието на ВЕИ може да повиши инвеститорската привлекателност и да доведе до увеличаване на преките чуждестранни инвестиции. Мерките за насърчаване на ВЕИ и съхранение на енергия се допълват взаимно и целят да осигурят диверсификация на икономиката, да повишат заетостта и качеството на живот и да подкрепят целите за климатична неутралност. Областта има потенциал да бъде един от водородните центрове на ЕС. **Икономиката, базирана на водород, се разглежда като стратегически приоритет за преобразуването на Ст. Загора.** Това ще привлече инвестиции и така да допринесе за синергичен ефект в региона: намаляване на въглеродните емисии; нарастване на регионалния БВП; създаване на привлекателни възможности за заетост и развитие на човешкия капитал.

Финансирането ще следва принципите за открит и конкурентен подбор. Очаква се ГП да играят значима роля в енергийния преход и индустриализация заедно с МСП.

Мерките за ВЕИ ще бъдат допълнителен стимул за икономическа диверсификация чрез няколко интервенции по цялата верига на стойност. Пример е производство на електрическо оборудване за сектор ВЕИ, вкл. компоненти за решения за ВЕИ, вкл съхранение на енергия (технологии за батерии, фотоволтаични панели, вятърни/водни турбини, термopомпи/топлинни помпи, биогаз, биомаса) уреди и устройства, оборудвани с фотоволтаични панели и др ВЕИ. Подкрепата за индустриалното приложение на ВЕИ може да допринесе за развитието на икономическите сектори (напр агрофотоволтаици да се ползват за селско стопанство).

Принос:

- прехвърляне на работни места към нови промишлени дейности от сектори в преход към тези с висок потенциал за създаване на БДС във връзка с решенията за ВЕИ
- масивна рекултивация на минни обекти с голям брой заети с възможност за ангажиране на наличния персонал от мините и подходящи места за алтернативни инвестиции
- преминаване към други енергийни източници за намаляване на въглеродните емисии чрез фотоволтаична енергия, зелен водород, геотермална енергия, вятърна енергия или биометан

Виж допълнителната информация за раздела в Анекс 1.

2.3. Съгласуваност с други релевантни национални, регионални или териториални стратегии и планове

Позоваване: член 11, параграф 2, буква д)

Финансирането, предоставено в рамките на ФСП, е фиксирано и може частично да отговори на установените предизвикателства. В допълнение към ФСП има значителен принос от бюджета на ЕС чрез различни инструменти, включително Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Кохезионния фонд (КФ), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). Съществуват и няколко възможности за финансиране на национално равнище, които са насочени към някои от съответните стълбове и мерки в рамките на териториалните планове за справедлив преход.

Таблицата по-долу обобщава тази съгласуваност по отношение на:

1) Национален план за възстановяване и устойчивост, Стълб „Зелена България“, Компонент „Кръгова и нисковъглеродна икономика“, Реформи/инвестиции (допълнителни обяснения са дадени в глава 1):

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация;
- Улесняване и повишаване на ефективността на инвестициите в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- Разработване на определение и критерии за "енергийна бедност" за домакинствата в Закона за енергетиката;
- Енергийна ефективност на сградния фонд;
- Програма за финансиране на единични мерки за използване на енергия от възобновяеми източници в еднофамилни и многофамилни сгради;
- Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;
- Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ заедно със сметките за енергия;
- Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ;
- Цифрова трансформация и развитие на информационните системи и системите в реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна икономика;

- Изготвяне и приемане на Национална пътна карта за подобряване на условията за разгръщане на потенциала за развитие на водородните технологии и на механизмите за производство и доставка на водород;
 - Схема за подкрепа на пилотни проекти за производство на зелен водород;
 - Либерализация на пазара на електроенергия;
 - Развитие на нисковъглеродна икономика и създаване на Комисия за енергиен преход и пътна карта за постигане на неутралност по отношение на климата;
 - Декарбонизация на енергийния сектор;
 - Подобряване на корпоративното управление на държавните дружества в енергийния сектор;
 - Схема за подпомагане на изграждането на минимум 1,4 GW БЕИ и батерии;
 - Развитие на използването на геотермална енергия в България за производство на електричество и топлина;
 - Национална инфраструктура за съхранение на електрическа енергия от БЕИ (RESTORE).
- 2) Програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, Кохезионния фонд и други съответни области на политиката:
- Развитие на регионите;
 - Конкурентоспособност и иновации в предприятията;
 - Изследвания, иновации и цифровизация за интелигентна трансформация;
 - Изследвания и иновации;
 - Развитие на човешките ресурси;
 - Образование;
 - Околна среда;
 - Транспортна свързаност;
 - Техническа помощ.
- 3) Териториална стратегия за развитие на Югоизточния регион 2021-2027 г;
- 4) Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г.

2.4. Предвидени видове операции

Позоваване: член 11, параграф 2, букви ж) — к) и член 11, параграф 5

Съълб 1 Индустрия за устойчиви енергийни решения

Съълб 2 Социална подкрепа и подкрепа за заетостта

Съълб 3 Разнообразяване на местната икономика

Хоризонтален приоритет за ТП

Средствата за ФСП, предвидени за Ст. Загора, са 936 млн.евро.

СТЪЛБ 1

1.Рекултивация на минните терени

Възстановяване нарушените от минната дейност терени, при спазване принципа замърсителят плаща (извън обхвата на дейностите, ангажимент на концесионера) и подготовката им за алтернативни икономически дейности (развитие на индустриални/логистични зони, изграждане на БЕИ). Ще бъде ангажирана пряко засегнатата работна сила поради специфичната квалификация и

умения, които притежава. Терените не представляват никаква друга форма на екологични щети, за които националното законодателство би предвидило отговорност на операторите (минните компании).

Съществуващите планове за рекултивация на въглищни мини не отразяват нито по-ранното от планираното затваряне на въглищните мини, нито нуждите от новопланирани индустриални приложения на територията на кариерите. Необходимо е актуализиране на производствената програма на концесионера и планиране на мерките, произтичащи от затихване на минните дейности и подготовката на инфраструктура за нови дейности. Ще бъде извършен независим финансов одит за определяне на средствата за ускорено възстановяване и промяна на предназначението на терените и правилното разпределение между отговорностите по концесионен договор при спазване на принципа замърсителят плаща. Ще се извърши планиране и подготовка, вкл. развитие и изграждане на инфраструктура, която да е подходяща за нови промишлени дейности. Те ще отчетат екологичните аспекти при закриване, но също така ще бъдат приведени в съответствие с планове за използване на земята за добиване на нови ВЕИ и нови промишлени дейности.

Предвиждат се проекти за промяна на предназначението, обхващащи набор от опции, включително базирани на природата решения (виж Анекс 3 за детайли относно принципа замърсителят плаща).

2.Подпомагане създаване на вериги на добавена стойност, базирани на водород

Целта е да се привлекат инвеститори в областта на производството, да се осигури алтернативна заетост. Очаква се те да създадат мащабни местни мощности за производство на електролизаторни с-ми, горивни клетки, станции за зареждане на водород, задвижващи системи, базирани на горивни клетки, софтуерни системи и/или компоненти и др. Такива предприятия могат да играят ролята на стратегически инвестиции за региона и да генерират заетост. Очаква се те да изискват умения, свързани с уменията на засегнатите от прехода работници. Подкрепата ще се предоставя на открита и конкурентна основа. Мерките допълват широкомащабното инсталиране на ВЕИ извън мрежата и електролизаторни системи за производство на зелен водород, както и мащабните поръчки на системи за съхранение на енергия, което предоставя значителни стимули за създаване на местен производствен капацитет.

3.Създаване на индустриални паркове за чисти технологии (с нулеви емисии)

Разширяване/създаване на индустриални паркове, съсредоточени върху решения за чистите технологии. Подкрепата е насочена към ГП, МСП и стартиращи предприятия за създаване на вътрешна техническа инфраструктура, социални и административни съоръжения. Може да включва създаване на нов индустриален парк в комплекс Марица Изток, подкрепа за развитие на съществуващи индустриални паркове в близост до Ст. Загора и/или превръщането на летище Ст. Загора в логистичен и индустриален парк с нулеви емисии и свързване с районите на Раднево и Гълъбово

- Пакет от стимули за инвеститорите в региона (данъчни облекчения)

4.Подпомагане на фотоволтаични паркове с електролизаторни и/или системи за съхранение на енергия

Насочена е към декарбонизацията на енергийния сектор, като ще има за цел да превърне приоритетно комплекса Марица Изток в екологичен производител на енергия, като запази ключовата му роля в производството на енергия. Целта е да се използва консолидираната собственост върху мащабни нарушени терени от рекултивирани кариерни площи, подходящи за инсталации за слънчева енергия, соларни системи за централно отопление, соларни технологии за производство на топлинна енергия. Инвестициите ще покриват спомагателна инфраструктура-изграждане на мрежа за пренос и съхранение на енергия, както и недвижими имоти. Пилотни проекти за виртуални електроцентрали и високотехнологични структури. Фотоволтаичните системи може да бъдат инсталирани приоритетно върху рекултивирани терени. Схемата ще е отворена и за ГП.

5.Подпомагане на използване на зелен водород

Подкрепа за използване на зелен водород като средство за съхранение на енергия, топлинен и/или химичен агент, което се очаква да привлече инвестиции от напреднали и високотехнологични индустрии от „трудни за намаляване сектори“. Инвестиции в технологии и механизми за производство, съхранение и доставка на водород, вкл. доставка на оборудване и разработване на софтуер, изграждане на капацитет, обществени информационни кампании и мерки за повишаване на осведомеността. Схемата ще е отворена и към ГП.

6.Производство, разпределение и оползотворяване на биометан, производство на енергия от раст. биомаса производство на енергия от вятърни турбини

Биометанът и биомасата ще се използват като алтернативно гориво с ниски емисии и създаващо работни места, на базата на органични остатъци - за промишлени цели. Ще отговарят на критериите за устойчивост на региона, определени в Директива ЕО 2018/2001. Ще се подпомага намаляване на емисиите на парникови газове. Обхватът на операцията ще изключи селскостопански остатъци и/или селскостопански отпадъци. Енергията от вятърни турбини ще се използва като алтернативна енергия с ниски емисии и като източник на работни места. Ще е отворена и за ГП.

СТЪЛБ 2

7. Картографиране на уменията на засегнатата работна сила (виж Анекс 4)

1. Програмиране

МЕ заедно с отговорните министерства, синдикати, бизнес и ключови местни заинтересовани страни, разработи Пътна карта за картографиране на уменията и потенциала за развитие, повишаване на квалификацията и преквалификация на засегнатата работна сила от процеса на преход.

2. Изпълнение

Изготвяне на методология и оценка на уменията и компетенциите на 15 000 заети в ТЕЦ и въглищните мини с ресурс от ПРЧР. С ресурс от ПРР ще се изготви картографиране на 30 000 косвено засегнати лица (членове на семействата на заети лица в ТЕЦ и въглищните мини, работещи в свързаните индустрии). На база получената информация ще се програмират мерките по ФСП за кариерна подкрепа и повишаване на квалификацията и уменията на работната сила

8.Преквалификация и повишаване на квалификацията

Ще бъдат подкрепяни преквалификация и повишаване на квалификацията на работници за нови работни места, вкл. компенсации за служители в периода на обучение докато все още работят при **настоящи/преходни/нови работодатели**, подпомагане на търсещи работа, кариерно консултиране, подпомагане на намирането на работа, развиване на предприемачески умения. Мерките ще бъдат насочени и за групи в неравностойно положение и младежи

Предвиждат се обучения в областта на чистата енергия и ЕЕ, вкл. свързано с фотоволтаични панели, ел. оборудване и части за фотоволтаични панели, хидролизатори за водород, допълнително оборудване за водороден газ, геотермално оборудване-тръби, вентили, автоматика, оборудване за системи за съхранение на ел. енергия, инструменти и резервни части

9.Мерки за ЕЕ, вкл. за справяне с енергийната бедност

Мярката ще подкрепи ЕЕ в жилищни сгради с акцент върху енергийно бедните домакинства и уязвимите потребители на енергия с оглед справяне с енергийната бедност. Включва саниране на сгради, внедряване на ВЕИ, отоплителни и климатични инсталации. Ще се използва нац. дефиниция за енергийна бедност и уязвими потребители съгласно ЗЕ.

10.Подпомагане на произвеждащи потребители и енергийни общности - предоставяне на подкрепа за

-домакинствата за инсталации за производство на ел. енергия от ВЕИ и съоръжения за съхранение на ел. енергия ако е приложимо, с цел превръщането им в потребители на собствена ел. енергия от ВЕИ (по смисъла на ЗЕВИ)

-създаването на общности за ВЕИ (по смисъла на Директиви 2018/2001 и 2019/944), които да произвеждат, потребяват, съхраняват излишните количества енергия от ВЕИ, както и да споделят и/или търгуват в рамките на общността за ВЕИ

СТЪЛБ 3

11. Диверсификация и адаптиране на предприятията към икономическия преход

Ще се предоставя подкрепа за местните предприятия за адаптиране им във веригата на стойността на новите икономически дейности и подкрепа на заетостта в региона. Подкрепата вкл подкрепа за закупуване на ново оборудване и осигуряване на специализирано обучение на персонала, нематериални активи; мерки за ЕЕ, цифровизацията на предприятията. Фокус ще бъдат сектори, определени като приоритетни за региона, като мехатроника, химическа промишленост, селско стопанство, промишлени ИКТ решения, производство на ел. компоненти и чиста енергия. Мярката ще позволи и интелигентна и устойчива местна мобилност. Схемата ще отворена и към ГП.

12. Подкрепа за НИРД за предприятия

Ще се предоставя подкрепа за НИРД в МСП, свързани с тяхната продуктова специализация по отношение на кръговата и климатично неутралната икономика, сътрудничеството между академичните среди и бизнеса, вкл чрез иновативни технологични центрове за осигуряване на благоприятна среда за привличане на изследователи и кариерно развитие, инфраструктура за укрепване и надграждане на експертния опит и способностите за разработване на висококачествени научни резултати и превръщането им в иновативни продукти, системи и услуги. Подкрепа за развитие на НИРД в стартъпи и за пазарна реализация на изследванията им, вкл. чрез регистрация на интелектуална собственост и развитие на екосистема (насърчаване на предприемачество, консултантски услуги и бизнес инкубатори)

ХОРИЗОНТАЛЕН СТЪЛБ: ТП

ТП за подготовка, управление, мониторинг, оценка, визуализация и комуникация по ТПСР

Виж допълнителната информация за раздела в Анекс 1.

Подкрепа за производствени инвестиции в предприятия, различни от МСП

Ст. Загора ще бъде най-силно засегнат от прехода към нисковъглеродна икономика като икономическият модел на региона зависи от приноса на големите предприятия, а именно мините и няколко ТЕЦ, по отношение на добавената стойност, заплатите и заетостта в региона. Анализът на пропуските показва лимит на МСП да поемат служители, които могат да загубят работата си заради прехода и от друга страна да създадат достатъчно потенциал за бъдещото икономическо развитие на региона. ГП се считат за гръбнак за преход, базиран на активи, докато МСП ще поемат ефекта на преливане.

Като се има предвид дълбокото въздействие върху работните места, което може да се очаква още до 2026 г. (вж. раздел 2.1), е необходимо като изключение да се позволи подкрепа за големите предприятия по ФСР.

Анализ на пропуските между очакваните загуби на работни места и потенциалното създаване на нови без подкрепа за ГП на база исторически данни за създаване на работни места от МСП на територията.

Има потенциал за увеличаване на заетостта чрез МСП, като през 2015-2019 в района 7500 работни места са създадени от МСП. Това се съпоставя с над 12 000 работни места, които се очаква да бъдат засегнати. При липсата на мерки, освен подкрепа за МСП, е вероятно да има недостиг между 1/3 и 1/2 от засегнатите работни места. Това дава сериозни основания за подкрепа на ГП, необходима за създаването на работни места (**виж пълния текст на раздела в Анекс 1**).

Предвидени операции

ТПСР трябва да докаже, че такива продуктивни инвестиции в предприятия, различни от МСП, кумулативно изпълняват следните 4 условия: 1. Необходими са за изпълнението на ТПСР; 2. Допринасят за прехода към неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г. и за свързаните с това екологични цели; 3. Подкрепата е необходима за създаване на работни места в

определената територия; 4. Не водят до преместване, както се изисква съгласно чл. 66 от Регламент 1060/2021.

Списък по чл. 11 (2), б. "з" от Регламент (ЕС) 2021/1056

Мин. на енергетиката проведе процедура за заявяване на интерес от големи предприятия за съставяне на индикативен списък с операции и предприятия. Получени са инвестиционни намерения за инвестиции във ВЕИ, внедряване на технологии в системи и инфраструктури за чиста енергия, съхранение на енергия, повишаване на квалификацията и уменията, създаването на нови предприятия с нови работни места, икономическа диверсификация. Те са индикативни и необвързващи, както за държавата, така и за фирмите, заявили интерес. Индикативният лист с предприятия и операции е представен в Анекс 5 и е неразделна част от ТПСР на Ст. Загора. Индикативният списък съдържа предприятия (колона С) и операции (колона F) по отношение на следните видове продуктови инвестиции: спестяване на енергия и ЕЕ, инсталации за ВЕИ проекти, иновативно производство на енергия, съхранение на енергия, зелен водород, диверсификация на икономиката.

По процедурата не е извършван подбор на проекти, тъй като не се предоставя финансиране, а списъкът е индикативен по смисъла на Регламента за ФСП.

Планираният ресурс по ФСП за продуктови инвестиции в ГП е 201 млн. евро. Проектите ще се избират с открити и конкурентни процедури отворени за всички ГП. Инвестиционните намерения ще се оценяват в бъдещи покани за кандидатстване.

чл. 11 (2) (и): Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87/ЕО, не се подпомагат.

чл. 11 (2) (й): Синергия и допълняемост с други съответни програми на ЕС са описани в Анекс 1.

чл. 11 (2) (к) и чл. 11 (5): Синергия и допълняемост с планираната подкрепа по другите стълбове на Механизма за справедлив преход са описани в Анекс 1.

Стълб II ще подкрепя инвестиции във ВЕИ, НИРД, цифровизация, транспортни връзки, улавяне и използване на въглерод и улавяне и съхранение на въглерод (извън СТЕ) - виж Анекс I.

Стълб III ще подкрепя инвестиции във ВЕИ, чиста енергия, кръгова икономика, транспортни връзки и други сектори – виж Анекс I.

3. Механизми за управление

Позоваване: член 11, параграф 2, буква е)

Партньорство

За да се спази принципът на партньорство, да се гарантира контрол върху процеса на местно ниво, да се гарантира, че плановите отговарят на местните нужди и да се осигури гладко изпълнение на плановите ще бъде осигурен координационно-управленски механизъм - на национално и на местно ниво.

Национално ниво - представители на всички институции, отговарящи за планирането и изпълнението на ангажиментите и целите за климатичен преход в рамките на Механизма за справедлив преход. То ще има функциите по мониторинг и контрол на цялостното изпълнение на поетите ангажименти в териториалните планове на национално ниво.

Местно ниво – сформиране на местни комитети в отделните райони с широк кръг от заинтересовани страни, пряко ангажирани с реализацията на инвестициите и дейностите от териториалните планове на регионално ниво, чрез които се допринася за постигането на националните цели и приоритети в областта на климатична неутралност. Ще имат функции по наблюдение и докладване напредъка, идентифициране на рискове, както и възможност за изготвяне на предложения към националното ниво за изменение/актуализация на ТПСР.

Двете нива ще бъдат сформирани на база ясно разписани функции и отговорности, като водещият им ангажимент ще бъде да подпомагат УО на ПРР 2021-2027 г. Заинтересованите страни на местно ниво ще бъдат определени на база предварително определена процедура за структуриране на местен комитет за ФСП. Функционирането на местното ниво ще бъде осигурено в рамките на техническата помощ по ПРР 2021-2027 г.

Той ще улесни подхода отдолу нагоре, като предложи конкретни мерки, инициативи, планове за действие и инвестиции, съобразно нуждите на областта и общината и ангажираността на местните заинтересовани страни и потенциални партньорства.

Друг ключов приоритет в подкрепа на принципа на партньорство и активното ангажиране на гражданите е насърчаването и даването на възможност за независим граждански мониторинг на изпълнението на ПРР чрез външни/независими наблюдатели (например организации на гражданското общество и/или независими експерти) и прилагането на пактове за почтеност за операции от стратегическо значение в рамките на ФСП. Това ще допринесе за повишаване информираността на заинтересованите страни напр чрез съвместни срещи за обсъждане на конкретни проблеми, тематични обучения на независимите наблюдатели.

За да се гарантира синергия и допълняемост на наличните източници на финансиране за 3 въглищни региона ще се осигури ефективен координационен механизъм с др програми, вкл ФНФ (напр. персонализирани насоки за потенциални бенефициенти, координирани покани за предложения, тематични общи информационни събития/работилници)

МК ще участва в докладването и анализа на постигането на целите на ФСП.

МРРБ е отговорно за изпълнението на мерките от ТПСР, финансирани чрез ФСП в рамките на ПРР 2021-2027 г и ще бъде подпомагано от МЕ в неговата координираща роля.

ТПСР е разработен със съвместните усилия на национални и областни институционални органи и редица заинтересовани страни. По време на подготовката на анализите за ТПСР от външния консултант, ангажиран от ЕК, от началото на 2021 г., бяха организирани различни срещи с ключови заинтересовани страни.

ТПСР е публикуван за обществено обсъждане през август 2022 г и са получени коментари от 37 заинтересовани страни.

ТПСР беше допълнително публикуван за обществено обсъждане в периода 04.11.2022 г. – 05.12.2022 г. като част от оценката на въздействието върху околната среда. Издадено е Решение по

ОВОС 3-2/2023г. Допълнителните изменения в ТПСП ще бъдат консултирани с националния орган.

На 13.08.2023 г. последната версия на ТПСП е публикувана за окончателно обществено обсъждане преди одобрението от Министерския съвет. Резултатите от тази обществена консултация са публични и предложенията са отразени в окончателната версия на ТПСП.

Ангажиране на младежите

За да се ангажира по-младото поколение в изпълнението на ТПСП, периодично ще се организират семинари, кръгли маси и посещения на място за ученици от средните училища, студенти и млади висшисти. Семинарите ще имат за цел да мотивират младежите да останат в региона и да участват активно в диверсификацията на местната икономика чрез различни инициативи за създаване на предприятия, научноизследователска и развойна дейност, образование и заетост.

Мониторинг и оценка

Редовно ще се следи изпълнението за постигане на целите за преобразуване на въгледобивните региони. Друга цел е мониторингът на етапи, свързани с финансирането по ФСП. Изпълнението на ТПСП и операциите ще се осъществяват чрез мониторинг и оценка на индикаторите за резултати от отделните процедури за финансиране и съпътстващите проекти, определени в рамките на ПРР 2021-2027

Орган/органи за координация и мониторинг

Министерството на енергетиката се ангажира с изготвянето на ТПСП. На етап изпълнение, МЕ ще има координираща роля. Управляващ орган (УО) на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. е ГД „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ в МРРБ и с решение на правителството се ангажира с изпълнението на ТПСП с финансиране от ФСП по ПРР 2021 - 2027 г. В тази връзка УО на ПРР ще участва в оценката и мониторинга на операциите. На местно ниво комитетите ще имат ангажимент да наблюдават изпълнението по ТПСП. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. От съществено значение ще бъде участието на общините, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, младежки организации, организации в сферата на образованието и науката.

4. Специфични за програмата показатели за краен продукт или за резултат

Позоваване: член 12, параграф 1 от Регламента за ФСП

Обосновка на необходимостта от специфични за програмата показатели за краен продукт или за резултат въз основа на предвидените видове операции

Таблица 1. Показатели за крайния продукт

Специфична цел	Идентификатор	Показател	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)

Таблица 2. Показатели за резултатите

Специфична цел	Идентификатор	Показател	Мерна единица	Базова линия или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните	Коментари